

The impact of covid-19 and good governance on income inequality in selected oil exporting countries

Parisa Moghadasi

Master's student, Energy Economics, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

Sajjad Faraji Dizaji *

Associate Professor, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

Abbas Asari Arani

Associate Professor, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

Abstract

Income inequality is one of the important and key topics in the economy, which can endanger the stability of the socio-economic system due to the performance and impact on the health of people. This study examines the effect of the good governance index in reducing the effect of Covid-19 on income inequality using a panel econometric model. We employ available data for countries that export more than 50,000 barrels of oil per day during the years 2000 to 2021. The selected countries have divided into three groups based on the amount of oil rent included in the GDP. Our independent variables include oil and gas rent, stringency_index, population density, unemployment rate, good governance, the product of good governance and Covid-19 and Covid-19 death rate. The results of the research show that the interactive variable of good governance×Covid-19 has reduced income inequality in the first and third group countries with a negative effect on the Gini coefficient variable. But in the countries of the second group, which has the highest of oil rent among the selected countries, the results are different and good governance cannot reduce the effect of the increase in deaths caused by Covid-19 on the increase in income inequality.

Introduction

The beginning of 2020 was associated with a global health that occurred due to the worldwide spread of a pandemic. According to the

---

* Corresponding Author: s_dizaji@modares.ac.ir

How to Cite:

surveys conducted during the spread of the corona-virus, economic sectors such as tourism, foreign trade, capital market were affected. It also influenced the currency market, housing market, general businesses, commodity prices, and GDP. The pandemic requires governments to increase health spending to prevent and treat diseases and support households and businesses through money transfers and wage subsidies. The method of financing government spending is either through the reallocation of existing budgets or through increasing the income from direct and indirect taxes on households and companies. The changes in the shares of income allocated to health, savings, consumption and production patterns caused political reactions (McKibbin and Fernando 2023).

On the other hand, the income has been influenced differently among the countries due to the differences in their economic, political, cultural, and social structure as well as the performance of the governments in dealing with the impacts of pandemic (Nasseri et al. 2016).

One of the reasons for the increase in income inequality is rent natural resource rents. The rents include foreign currency income from natural resources and aids received from other countries by the government (Dizaji et al. 1402).

These rents have important effects on the quality of institutions and governance. The huge sources of oil rents at the disposal of the government have caused the financial independence of the government from the actual internal performance of the economy. According to the definition of governance which is a set of individual and public and private institutional methods, the reliance on oil rents may cause a negative impact on good governance.

Considering the great importance of good governance, it is very important to check the level of people's trust in the government and the data that can be recovered and improved, especially in the situation of the Covid-19 pandemic.

Considering the importance of income inequality and the impact of different factors on it, in this research we seek to find the interactive effect of the variable of good governance and covid-19 on the income inequality in oil exporting countries. In these countries where government budget is affected by oil revenues, in general, the collection of tax revenues is not paid much attention, and sometimes the tax

systems which are affected by oil revenues may not have the necessary efficiency (Dizaji 2014, Dizaji and Ghadamgahi 2018).

Methods and Material

The research method is analytical-descriptive and to estimate the results of the model, the panel data econometric model (GLM) was used by employing Excel and Eviews12 software. Also, the method of data collection is in the form of a library and the source of information for this research is from the World Bank dataset, World Health Organization, the Standardized World Income Inequality Database (SWIID), Our World In Data and Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC) website.

Oil dependent countries in this research include: The first group includes Australia, Sweden, Netherlands, Romania, Singapore, America, Germany, Denmark, Italy, England, Belgium and France. The oil rent of this country based on the percentage of GDP is less than 0.1% during the researched years. The second group includes Angola, Russia, Iran, Ecuador, Nigeria and Kyrgyzstan. The amount of oil rent in this country based on the percentage of GDP is more than 10% in the years of study. The third group includes Mexico, Brazil, China, Vietnam, Canada, Indonesia, Colombia, India, Malaysia, and Egypt. The amount of oil rent in this country based on the percentage of GDP is more than 0.1% and less than 10% during the years under study. We have selected oil countries based on the amount of oil exports during the day (50,000 barrels per day) and the availability of statistical data.

Results and Discussion

The model presented in this paper is based on Mousavi Jahormi et al. (2013) and Su et al. (2022). We use oil rent, good governance, death rate resulting from covid-19, stringency_index, unemployment rate and population density as control variables in our model. In order to investigate whether good governance has been effective in reducing the adverse effects of Covid-19 on income

inequality or not, the interactive variable of the product of the death rate from covid-19 and good governance has been used.

$$GINI = \beta_0 + \beta_1 RENT_{it} + \beta_2 POPULATION\_DENSITY_{it} + \beta_3 STRINGENCY\_INDEX_{it} + \beta_4 UNEMP_{it} + \beta_5 GG_{it} + \beta_6 GG \times COVID19_{it} + \beta_7 COVID19_{it}$$

Table 1 GLM model estimation results

First Group			
The explanatory variables	Coefficient	z statistic	Possibility
POPULATION_DENSITY	0/001351	11/56046	0/0000
GG	-4/302316	-8/865396	0/0000
STRINGENCY_INDEX	0/228148	1/772713	0/0763
UNEMPLOYMENT	-0/242954	-2/100441	0/0357
GG*COVIDDEATH	-0/000304	-0/398861	0/6900
COVIDDEATH	-12/02037	-1/675971	0/0937
Second Group			
The explanatory variables	Coefficient	z statistic	Possibility
POPULATION_DENSITY	0/050317	5/607696	0/0000
GG	-0/000109	-0/784517	0/4327
STRINGENCY_INDEX	-0/018377	-0/089050	0/9290
RENT	0/388662	7/323428	0/0000
UNEMPLOYMENT	-0/241551	-1/330671	0/1833
GG*COVIDDEATH	0/001313	0/457576	0/6473
COVIDDEATH	2/248878	0/190813	0/8487
Third Group			
The explanatory variables	Coefficient	z statistic	Possibility
POPULATION_DENSITY	-0/004998	-2/011478	0/0443
GG	-5/515814	-11/25881	0/0000
STRINGENCY_INDEX	-0/041721	-0/289228	0/7724
RENT	-0/462772	-3/916503	0/0001
UNEMPLOYMENT	0/662014	8/476852	0/0000

GG*COVIDDEATH	-0/001835	-0/881103	0/3783
COVIDDEATH	1/006094	0111800	0/9110

* Research findings using Eviews software

As can be seen, the coefficient of good governance is negative for all three groups of countries. This means increase good governance, can decrease income inequality, which is consistent with the results of past researches.

The coefficient of stringency index for countries of the second and third groups is negative, which means that increases stringency can decreases income inequality. But in the countries of the first group, the coefficient of stringency is positive, which means increases stringency can increases income inequality.

The interactive variable Corona × good governance has a negative and insignificant effect on income inequality in the first and third groups countries and a positive and insignificant effect on the second group countries.

Conclusion

From the obtained results, it appears that in oil exporting countries, the existence of good governance has reduced the effects of this global epidemic on income inequality. A better quality of good governance can be seen as the level of people's trust in governments. Therefore, countries with better governance have been more successful in dealing with Covid-19 and controlling its detrimental impact on inequality.

Keywords: Income inequality, Oil countries, good governance, Corona virus

JEL Classification: I14, G38, B22, D63

تأثیر کووید-۱۹ و حکمرانی خوب بر نابرابری درآمدی در کشورهای منتخب صادرکننده نفت

دانشجوی کارشناسی ارشد، رشته اقتصاد انرژی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

پریسا مقدسی

دانشیار دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

*

سجاد فرجی دیزجی

دانشیار دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

عباس عساری آرانی

چکیده

نابرابری درآمدی از جمله مباحث مهم و کلیدی در اقتصاد بوده، که با توجه به عملکرد و تأثیر بر سلامت افراد می‌تواند ثبات و پایداری نظام اجتماعی-اقتصادی را با توجه به عملکرد دولت‌ها به خطر اندازد. در این مطالعه به بررسی تأثیر شاخص حکمرانی خوب در کاهش اثر کووید-۱۹ بر نابرابری درآمدی با استفاده از مدل خطی تعمیم یافته، پرداخته می‌شود. بدین منظور از داده‌های در دسترس برای ۲۸ کشور صادرکننده نفتی که صادرات نفتی بیش از ۵۰۰۰۰ بشکه نفت در روز دارند طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۱ استفاده خواهد شد. کشورهای منتخب بر اساس میزان رانت نفتی وارد شده در تولید ناخالص داخلی به سه گروه تقسیم شده‌اند. در این مطالعه متغیرهای نرخ درآمد حاصل از نفت و گاز، شاخص سختگیری، تراکم جمعیت، نرخ بیکاری، حکمرانی خوب، حاصل ضرب حکمرانی خوب و کووید-۱۹ و نرخ مرگ و میر حاصل از کووید-۱۹ به عنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته شده‌اند. نتایج تحقیق گویای این است که متغیر تعاملی حکمرانی خوب و کووید-۱۹ با تأثیر منفی بر متغیر ضریب جینی باعث کاهش نابرابری درآمدی در کشورهای گروه اول و سوم شده‌است. اما در کشورهای گروه دوم که دارای بالاترین میزان رانت نفتی در بین کشورهای منتخب است، نتایج متفاوت بوده و حکمرانی خوب تأثیر افزایش مرگ و میر حاصل از کووید-۱۹ بر افزایش نابرابری درآمدی را نمی‌تواند کاهش دهد.

کلیدواژه‌ها: نابرابری درآمدی، کشورهای نفتی، حکمرانی خوب، ویروس کرونا

طبقه بندی JLE: I14, G38, B22, D63

۱. مقدمه

مقاله حاضر برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته اقتصاد انرژی دانشگاه تربیت مدرس است.

* نویسنده مسئول: s_dizaji@modares.ac.ir

آغاز سال ۲۰۲۰ میلادی با یک بحران جهانی انرژی همراه شد، بحرانی که به دلیل شیوع یک بیماری همه گیر در سراسر جهان رخ داد (طاهرپور و همکاران، ۱۴۰۰). در اواخر سال ۲۰۱۹ یک ویروس کرونای جدید شروع به ایجاد عفونت در چین کرد. این ویروس دارای ویژگی های ویروسی نزدیک به (سارس-کوو^۱) بود و (سارس-کوو-۲^۲) نام گرفت با این تفاوت که عفونی تر بوده و کشندگی کمتری داشت. اندکی پس از شیوع این ویروس در چین، کشورهای دیگر شروع به گزارش موارد مشابه کردند. این اپیدمی در ۳۰ ژانویه ۲۰۲۰ تبدیل به یک نگرانی بین المللی شد و در ۱۱ مارس ۲۰۲۰ توسط سازمان بهداشت جهانی به عنوان یک بیماری همه گیر اعلام شد (مکیبین و فرناندو^۳، ۲۰۲۳).

همه گیری کرونا اثرات گوناگونی بر اقتصادها و جوامع داشته و یکی از این اثرات، افزایش نابرابری ها در حوزه های مختلف است. نابرابری درآمدی که از پیش در داخل کشورها و بین کشورها وجود داشته تحت تأثیر این همه گیری افزایش یافته است.

فقر و نابرابری درآمدی^۴ در همه جوامع و اعصار پدیده ای ناخوشایند برای انسان ها بوده است، به گونه ای که انتقاد از نابرابری درآمدها و محکومیت آن، سابقه ای به قدمت تاریخ بشریت دارد و طرفداران اخلاق و انقلابیون و رجال دولتی را تحت تأثیر قرار داده است (علیزاده، ۱۳۹۵). با این وجود در ابتدا به نظر می آید با صنعتی شدن کشورها این معضل برطرف می گردد. اما انقلاب صنعتی موجب شکاف فزاینده ای بین کشورها شد و فقر و نابرابری را به صورت بی سابقه ای افزایش داد (اسدزاده و جلیلی، ۱۳۹۴). در دهه های اخیر توجه به نابرابری درآمد و تجزیه و تحلیل آثار توزیعی سیاست های انجام شده برای افزایش رشد اقتصادی، از اهمیت ویژه ای برخوردار می باشد. از این رو، این مسئله سبب گردیده دولت ها کاهش نابرابری درآمد را مورد توجه قرار داده آن را از دیدگاه های متفاوت بررسی و علل پدید آمدن آن را جست و جو نمایند و توسعه اقتصادی-اجتماعی را یکی از وظایف مهم خود بدانند (شاه آبادی و ساری گل، ۱۳۹۲).

البته باید یادآور شویم با توجه به تفاوت در فرصت ها و استعدادها توزیع کاملاً یکسان درآمد موضوعیت ندارد. با این حال زیاد بودن فاصله طبقاتی نیز از ویژگی یک اقتصاد ناسالم است (آقایی و همکاران، ۱۳۹۰).

¹ SARS-COV

² SARS-COV-2

³ Mckibbin & Fernando

⁴ income inequality

در طی شیوع ویروس کرونا و همه‌گیری آن در جهان، کشورها به صورت‌های گوناگونی تحت تأثیر این پدیده قرار گرفته‌اند. تفاوت کشورها در مقابله با یک بحران ناشی از تفاوت ساختار اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی و نیز عملکرد دولت‌ها در مقابله با آن است (ناصری و همکاران، ۱۳۹۶). به همین دلیل بسیاری از کشورها مداخلاتی را برای به حداقل رساندن اختلال در فعالیت‌های اقتصادی به ویژه در بازار کار طراحی کردند (مکبین و فرناندو، ۲۰۲۳).

با این وجود دولت‌های ناکارآمد وابسته به رانت، به‌منظور کاهش سطح انتقادات و همچنین تضمین بقای سیاسی خود به تضعیف نهادهای نوپای دموکراتیک روی می‌آورند و زمینه نهادی مقابله با ناکارآمدی خود و ساختار فاسد حاکمیتی را از بین می‌برند (ناصری و همکاران، ۱۳۹۶).

با توجه به اهمیت نابرابری درآمدی و تأثیر عوامل متفاوت بر آن در این پژوهش به دنبال یافتن تأثیر تعاملی متغیر حکمرانی خوب و کووید-۱۹ بر میزان نابرابری درآمدی در کشورهای دارای صادرات نفتی^۱ هستیم. در برخی از این کشورها درآمدهای نفتی بر روی درآمد و مخارج دولت‌ها تأثیر گذاشته است. درآمدهای بادآورده نفتی به طور کلی باعث می‌گردد که وصول درآمدهای مالیاتی چندان مورد توجه قرار نگیرد و بعضاً ممکن است سیستم‌های مالیاتی، تحت تأثیر درآمدهای نفتی، از کارایی لازم برخوردار نگردند (دیزجی^۲، ۲۰۱۴). دیزجی و قدمگاهی، (۱۳۹۸). به این ترتیب می‌توان انتظار داشت که کاهش قابل انتظار درآمدهای نفتی در شرایط بحران بودجه این دولت‌ها را با کسری جدی مواجه کرده و با تحت تأثیر قرار دادن بودجه تخصیص یافته به بخشهای مختلف آموزشی، فرهنگی، بهداشتی منجر به تشدید نابرابری درآمدی گردد (دیزجی^۳، ۲۰۱۱). به همین منظور در ابتدا به بیان مبانی نظری پرداخته، سپس مطالعات داخلی و روش انجام پژوهش بررسی می‌شود و در انتها به برآورد مدل و یافته‌های حاصل از پژوهش می‌پردازیم.

۲. مبانی نظری

اولین مطالعات صورت گرفته بر روی نابرابری درآمد و توسعه اقتصادی توسط سیمون کوزنتس انجام گرفت و زیر بنای اقدامات دولت‌ها در راستای متعادل‌سازی درآمدها و

۱. کشورهای منتخب بر اساس موجود بودن داده‌ها و صادرات بیش از ۵۰۰۰۰ بشکه در روز انتخاب شده‌اند.

^۲ Dizaji, S. F (2014)

^۳ Dizaji, S. F (2011)

فرصت‌ها بود. اقداماتی چون ایجاد فرصت‌های شغلی، گسترش بیمه‌های بیکاری، مراقبت‌های بهداشتی، سرمایه‌گذاری در آموزش‌های عمومی و نیز اجرای سیاست‌های مالیاتی مناسب (موسوی جهرمی و همکاران، ۱۳۹۳).

نابرابری اقتصادی- اجتماعی موجود، هم بر میزان رفاه کنونی مؤثر است و هم بر رفاه نسل‌های آینده تأثیر می‌گذارد. همچنین وجود یا افزایش نابرابری با تأثیر بر سلامت جامعه، می‌تواند آن را به مخاطره اندازد (مردانی و کرمی، ۱۳۹۱). نابرابری در آمد، همان‌طور که ذکر شد از طرق گوناگونی بر سلامت افراد تأثیر گذاشته بدین صورت که سطح بالای نابرابری در توزیع درآمد، سرمایه اجتماعی را تضعیف کرده، بدگمانی و استرس را در بین افراد جامعه افزایش داده و مشارکت اجتماعی را کاهش می‌دهد. در نتیجه برای رفع مشکل نابرابری ابتدا باید به اندازه‌گیری میزان نابرابری پرداخت. بنابر مطالعات صورت گرفته برای نشان دادن نابرابری از روش‌های مختلفی از جمله ضریب جینی^۱ شاخص اتکینسون^۲، نسبت پالما^۳ (حسین و همکاران^۴، ۲۰۲۳)، توزیع مالیات‌دهندگان بر اساس محدوده درآمد (آلواردو و همکاران^۵، ۲۰۲۱)، و جداول اجتماعی از درآمد متوسط (اباجی و بولت^۶، ۲۰۲۱) استفاده می‌شود.

در این مطالعه برای اندازه‌گیری سطح نابرابری درآمد با توجه به محدودیت کشورها و داده‌ها از ضریب جینی که معمولاً در مطالعات استفاده می‌شود و بازه زمانی بیشتری را در بر می‌گیرد استفاده می‌کنیم (سو و همکاران^۷، ۲۰۲۲، سپووا و بروکر^۸، ۲۰۲۱، چن و همکاران^۹، ۲۰۲۱ و سانچز^{۱۰}، ۲۰۲۲) زیرا برای استفاده از متغیر توزیع مالیات‌دهندگان بر اساس محدوده درآمد، با محدودیت‌های آماری مواجه هستیم از طرفی سوابق مالیاتی فقط کسری از درآمد را پوشش می‌دهند (آلواردو و همکاران^{۱۱}، ۲۰۲۱). جداول اجتماعی از درآمد متوسط نیز نابرابری درون طبقاتی را نادیده گرفته و همچنین هم‌پوشانی بین طبقات را در نظر نمی‌گیرد

¹ gini coefficient

² atkinson index

³ palma ratio

⁴ Hussain et al.

⁵ Alvaredo et al.

⁶ Aboagye and Bolt

⁷ Su et al.

⁸ Sepulveda and Brooker

⁹ Chen et al.

¹⁰ Sanches

¹¹ Alvaredo et al.

که ممکن است باعث برآورد بیش از حد و یا کمتر از حد در نابرابری کل شود (اباجی و بولت، ۲۰۲۱).

در تجزیه و تحلیل بر اساس نسبت پالما نابرابری درآمدی درون و بیرون خانوارها و همچنین خانوارهای بسیار ثروتمند و بسیار فقیر را در نظر می‌گیرد (اوفوری و همکاران^۱ ۲۰۲۲). از طرفی در ضریب جینی برای نشان دادن وضعیت اقتصادی افراد از متغیر درآمد که از برخی جهات از ثروت مهم‌تر است استفاده می‌شود. بدین صورت که انحراف از برابری درآمد کل را پس از کسر مالیات و نقل و انتقالات اندازه‌گیری می‌کند و همچنین بر اساس منحنی لورنز یک شاخص استاندارد از توزیع درآمد در یک جامعه است (سون^۲، ۲۰۲۲). با این حال یک سری معایب ریاضی دارد، از جمله اینکه میانگین توزیع زیر بنایی را محدود در نظر گرفته و اگر واریانس توزیع زیر بنایی بی‌نهایت باشد تخمین شاخص جینی از داده‌ها می‌تواند مشکل ساز باشد (چان^۳، ۲۰۲۲).

ایده اصلی ضریب جینی به این صورت عمل می‌کند: در جامعه‌ای که همه افراد درآمد یکسان دارند و نابرابری وجود ندارد از مقدار صفر استفاده می‌کنیم و در حد نهایی دیگر آن، که تمام درآمد تنها به یک فرد اختصاص داده شده است، از عدد یک استفاده می‌کنیم (کلی^۴، ۲۰۱۵).

یکی از علل افزایش نابرابری درآمدی رانت حاصل از منابع طبیعی می‌باشد که می‌توان آن را اینگونه تعریف کرد، درآمدهای ارزی حاصل از منابع طبیعی یا کمک‌های دریافتی از سایر کشورها برای دولت تحت عنوان رانت نام‌گذاری می‌شود. در نتیجه هرگونه درآمدی که حاصل کار و تلاش تولیدی نباشد از آن به عنوان رانت تعبیر می‌شود. پس می‌توان گفت که رانت درآمد، در واقع جایزه‌ای است که از مالکیت بر منابع طبیعی حاصل می‌شود. این درآمد بدون تلاش بدست می‌آید و در برابر مفاهیمی چون دستمزد و سود قرار دارد (دیزجی و همکاران، ۱۴۰۲).

به طور کلی دو نظر متفاوت در مورد تأثیر درآمدهای حاصل از استخراج منابع طبیعی همچون نفت و گاز بر توزیع درآمد، براساس مکانیزم‌های اثرگذاری آنها وجود دارد. در دیدگاه نخست، درآمدهای نفتی را از علل افزایش نابرابری دانسته و در دیدگاه مقابل اعتقاد

¹ Ofori et al.

² Seven

³ Chan

⁴ Keeley

بر این است که درآمدهای نفتی به کاهش نابرابری درآمد منجر می‌شود (موسوی جهرمی و همکاران، ۱۳۹۳). بنابراین نابرابری با توجه به زیرساخت‌های نهادی و قانونی در کشورهایی که دارای دولت کارا بوده‌اند، کاهش و در کشورهای دیگر افزایش داشته است. به همین دلیل می‌توان انتظار داشت که توسعه اقتصادی نابرابری را کاهش داده و درآمد فقرا به دلیل افزایش متوسط درآمد افزایش یابد (دیزجی^۱، ۲۰۱۶).

واقعیت این است که درآمدهای نفتی به طور مستقیم و به نحو بی‌واسطه وارد زیر نظام اقتصادی نمی‌شود. بلکه تحت یک چارچوب نهادی به درون زیر نظام اقتصادی راه می‌یابد. بر این اساس عوامل نهادی نقش اساسی در رابطه با نوع و نحوه اثر رانت حاصل از منابع طبیعی بازی می‌کنند (مهرآرا و همکاران، ۱۳۸۷). به این صورت که کشورهای دارای نهادهای ضعیف بیشتر مستعد درگیری هستند و تنظیمات نهادهای ضعیف نیز تمایل دارند با سطوح بالای نابرابری همبستگی داشته باشند.

این رانت‌ها سه اثر مهم بر کیفیت نهادها و حکمرانی می‌گذارند. اول، بدین صورت که سطح بالاتر درآمدهای منابع طبیعی موجب تولید و اتکای کلی به منابع طبیعی شده و رانت‌هایی را ایجاد می‌کند که به راحتی توسط نخبگان حاکم تصرف شده و منجر به تشدید شکاف درآمدی بین اقلیت حاکم و اکثریت فقرا می‌شود. علاوه بر این سطوح بالای نابرابری در کشورهای غنی از منابع ممکن است با بی‌میلی نخبگان به اجازه توزیع مجدد درآمد مرتبط باشد (دیزجی، ۲۰۱۶) که بر روی توسعه نظام سیاسی اثر می‌گذارد. (دیزجی و همکاران، ۱۴۰۲). بدین صورت که در اقتصادهای مبتنی بر صادرات نفت، رانت نفتی (بهره مالکانه ناشی از درآمدهای نفتی) در رأس درآمدهای دولت قرار می‌گیرد. دولت به هر نحوی که اراده کرده این رانت را به هر بخش یا قشری از جامعه یا هر یک از بخش‌های اقتصادی دولتی یا غیردولتی توزیع می‌کند (مؤمنی و صمدیان، ۱۳۹۲). دوم، درآمدهای بدست آمده باعث می‌شود دولت مخالفت‌های مردمی را از طریق مخارج حمایتی حل کند که منجر به افزایش فعالیت‌های رانت‌جویی و فساد در جامعه می‌شود، اثر سوم، در ارتباط با دولت و تشکیل گروه‌های مستقل (که می‌توانند طرفداران قدرتمند حقوق سیاسی باشند) است (دیزجی^۲، ۲۰۲۲). منابع عظیم رانت نفت در اختیار دولت باعث استقلال مالی دولت از عملکرد واقعی داخلی می‌شود. این استقلال از عملکرد اقتصاد داخلی ترکیبی از عواید سیاسی اقتصادی را

¹ Dizaji

² Dizaji

در درون نهاد دولت پدید می‌آورد که خود منشأ طیف متنوعی از ناهنجاری‌ها در نهاد دولت می‌شود (مؤمنی و صمدیان، ۱۳۹۲). در نتیجه درآمد حاصل از منابع، می‌تواند به از بین رفتن حکمرانی خوب کمک کند.

حکمرانی مجموعه‌ای از روش‌های فردی و نهادی عمومی و خصوصی است که امور مشترک مردم را اداره می‌کند. در واقع پیش از این، در تعریف حکمرانی فقط دولت را در نظر می‌گرفتند اما در حال حاضر حکمرانی علاوه بر دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی را نیز در بر گرفته و همکاری این سه بخش در تعریف جدید از حکمرانی مدنظر است (عیوضی و دیگران، ۱۳۹۶).

موضوع اصلی در حکمرانی قدرت است، که به دو بخش تقسیم می‌شود: قدرت دولتی و قدرت جاری در سراسر جامعه که به معنای عام آن تعریف می‌شود. با این دیدگاه حکمرانی بر اساس اندازه و حجم دولت و حکمرانی خوب بر اساس گفتمان سیاسی حاکم تعریف می‌شود.

حکمرانی خوب^۱ مفهوم بسیار گسترده‌ای دارد که از مشارکت سه نهاد دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی به وجود می‌آید. که وجود هر سه آن‌ها برای توسعه انسانی پایدار ضروری می‌باشد (حاجی میرزا و شاکری، ۱۳۹۹).

بانک جهانی در تعریف حکمرانی خوب شش ویژگی را در نظر می‌گیرد:

- حق اظهارنظر و پاسخگویی
- ثبات سیاسی و عدم خشونت
- اثر بخشی دولت (کارآمدی دولت در انجام وظایف محوله)
- کیفیت مقررات
- حاکمیت قانون
- کنترل فساد

با توجه به اهمیت فوق‌العاده حکمرانی خوب بررسی میزان اعتماد مردم به دولت و راه‌هایی که می‌توان آن را بازبانی و بهبود بخشید به ویژه در وضعیت همه‌گیری کووید-۱۹ بسیار مهم است.

بر اساس روابطی که بین نابرابری درآمد و سلامت وجود دارد، سلامت یک فرد، نه تنها بر سلامت آن شخص بلکه با توزیع درآمد در منطقه‌ای که در آن زندگی می‌کند تأثیر

¹ Good Governance

می‌گذارد. به چهار دلیل اصلی وجود جمعیتی سالم برای رشد اقتصادی پایدار ضروری است. اولین دلیل این است که عرضه نیروی کار مولد منجر به افزایش برتری ملی و شخصی می‌شود. دلیل دوم این است که با بالاتر رفتن امید به زندگی سرمایه انسانی نیز افزایش می‌یابد. دلیل دیگر بیان می‌کند که با افزایش پس‌انداز و سرمایه‌گذاری داخلی بالاتر همچنین جذب بالاتر سرمایه‌های خارجی برنامه ریزی‌های بلندمدت امکان‌پذیر است. در نهایت چهارمین دلیل به این موضوع می‌پردازد که با کاهش مرگ و میر کودکان باروری کاهش یافته و موجب افزایش مشارکت زنان در نیروی کار می‌شود.

بیماری‌ها می‌توانند از طریق این مسیرها یا مسیرهای دیگر دائمی یا موقت، اقتصاد را تحت تأثیر قرار دهند. از طرفی پاندمی موجب تغییر در مصرف کل، تعداد موارد مرگ و میر، پس‌انداز احتیاطی، محدودیت‌های ولو داوطلبانه یا اجباری در مصرف و تغییر ترجیحات مصرفی می‌شود. از این رو پاندمی، دولت‌ها را ملزم به افزایش هزینه‌های بهداشتی برای پیشگیری و درمان بیماری‌ها و حمایت از خانوارها و بنگاه‌ها از طریق نقل و انتقالات و یارانه دستمزد می‌کند.

روش تأمین مالی هزینه‌های دولت چه از طریق تخصیص مجدد بودجه‌های موجود یا از طریق افزایش درآمد حاصل از مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم خانوارها و شرکت‌ها باشد موجب واکنش‌های سیاسی اثر درآمد، بر سلامت، پس‌انداز، مصرف و الگوهای تولید می‌شود (مکیبین و فرناندو^۱، ۲۰۲۳).

در این بین با وجود وابستگی و ارتباطات قوی بین کشورها، اثرات همه‌گیری بیماری بالاتر از مرگ و میر و ناخوشی است (بنی و دیگران^۲، ۲۰۲۲). براساس برآوردهای موجود حدود ۵۰ درصد سلامت مردم به عواملی مانند فقر (عوامل اقتصادی)، سواد، وضعیت مسکن، شغل (بازار کار) و میزان رعایت حقوق زنان وابسته است (حیدری و صالحیان، ۱۳۹۳).

طغیان غیر منتظره کووید-۱۹ باعث شد بسیاری از دولت‌ها با اقدامات پیشگیرانه گسترش ویروس را محدود کنند. پاسخ شهروندان نسبت به این اقدامات یکی از نگرانی‌های عمده بود. زیرا مردم همیشه به دنبال این هستند که دولت مسئول هر اقدامی باشد تا اطمینان حاصل شود منافع عمومی در اولویت است. با توجه به بررسی‌های اقتصادی انجام شده در زمان اپیدمی، شیوع ویروس کرونا بخش‌های اقتصادی از جمله گردشگری، بازرگانی

¹ Mckibbin & Fernando

² Benny et al.

³ Corona virus

خارجی، بازار سرمایه، بازار ارز، بازار مسکن، کسب و کارهای خرد، کسب و کارهای عمومی، قیمت کالاها، تولید ناخالص داخلی را تحت تأثیر قرار داده است. از منابع بسیاری مشهود است که در آغاز کرونا مردم در ۵۸ کشور از عملکرد دولت در پاسخ به کووید-۱۹ ناراضی بوده‌اند. پاسخگویی دولت به کووید-۱۹ به عنوان پاسخ دولت، واکنش سریع به وضعیت همه‌گیری برای تنظیم قوانین و مقررات و تصمیم‌گیری رفاهی به نفع عموم مردم تعریف می‌شود. به همین دلیل میزان مرگ و میر و تعداد موارد مبتلا به طور مثبت با واکنش دولت در مورد کووید-۱۹ مرتبط است. کووید-۱۹ تا حد زیادی فعالیت‌ها و معیشت جامعه را تحت تأثیر قرار داده است با این حال تجربیات از کشوری به کشور دیگر متفاوت می‌باشد (منصور^۱، ۲۰۲۱).

بر طبق تعریف بانک جهانی «حکمرانی را به‌عنوان روشی که براساس آن قدرت بر مدیریت اقتصادی یک کشور و منابع اجتماعی آن برای رسیدن به توسعه اعمال می‌شود» معرفی می‌کند. به همین دلیل حکمرانی خوب بر کنترل اپیدمی‌هایی همانند کووید-۱۹ بی‌تأثیر نیست.

۳. پیشینه پژوهش

۳-۱. مطالعات خارجی:

زریلی و زریبی^۲ (۲۰۱۴) با استفاده از داده‌های ۳۹ کشور در بازه زمانی (۱۹۹۶-۲۰۰۹) با استفاده از شاخص‌های ترکیبی نشان می‌دهند که کشورهای امریکای لاتین و کارائیب نسبت به کشورهای اروپایی و امریکای شمالی توسعه یافتگی کمتری در حکومت داری و سیستم مالی دارند. همچنین بیان می‌کنند از آنجا که توسعه نظام مالی نیازمند حکمرانی خوب است، پیشنهاد می‌کنند حکمرانی خوب را به عنوان یک هدف توسعه اساسی به ویژه برای امریکای لاتین و منطقه کارائیب قرار دهند زیرا بهبود حاکمیت منجر به توزیع برابر درآمد می‌شود. دیزجی (۲۰۱۶) به بررسی اثر تعاملی رانت‌های نفتی و نهادهای سیاسی بر نابرابری درآمدی در ایران، طی سالهای ۱۹۷۰ تا ۲۰۱۲ می‌پردازد. یافته‌های وی نشان می‌دهند که رانت‌های نفتی اثر منفی بر نابرابری درآمد داشته و لیکن بهبود کیفیت نهادهای سیاسی منجر به تعدیل اثرات منفی رانت‌های نفتی بر توزیع درآمد می‌گردد. همچنین نتایج مطالعه وی

¹ Mansoor

² Zrelli & Zribi

نشان می‌دهد که مخارج دولت بر روی آموزش، سلامت و امور اجتماعی منجر به بهبود توزیع درآمد شده ولیکن مخارج نظامی، نابرابری درآمدی را افزایش می‌دهند. یی و همکاران^۱ (۲۰۲۱) به این موضوع می‌پردازند که چگونه پاندمی، افراد مبتلا با سطح درآمدهای مختلف را تحت تأثیر قرار داده است و در این بین جمعیت آسیایی - امریکایی، بالاترین سطح نابرابری درآمد را دارد. در این مطالعه یک نمونه غیر احتمالی از ۳۰۸۴ آسیایی بزرگسال امریکایی که در ایالات متحده زندگی می‌کنند در ماه ژوئن سال ۲۰۲۰ انتخاب شده و به رفتارهای مرتبط با سلامت و نتایج آن پرداخته‌اند. تجزیه و تحلیل توصیفی و آماری چی - اسکوارد^۲ برای شناسایی تفاوت در گروه‌های درآمدی (کم، متوسط و بالا) در میان آسیایی - امریکایی‌ها در زیر گروه‌های منطقه‌ای (شرق، جنوب، جنوب شرقی) و قومیت‌های جدا شده (چینی، هندی آسیایی، ژاپنی و فیلیپینی) به کار رفته است. نتایج نشان می‌دهد که نابرابری درآمد یکی از مهم‌ترین محرک‌های نابرابری‌های بهداشتی مرتبط با کووید-۱۹ بوده است.

سپووا و بروکر^۳ (۲۰۲۱) در مقاله‌ای با استفاده از رگرسیون چند متغیره پواسن به تجزیه و تحلیل ارتباط بین نابرابری درآمد و مرگ و میر ناشی از کووید-۱۹ در هر یک از چهار گروه سنی و یک دوره ۹ ماهه در ۲۲ کشور سازمان توسعه و همکاری اقتصادی^۴ پرداخته‌اند. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد مرگ و میر ناشی از کووید-۱۹ در کشورهایی که نابرابری درآمد بالاتری دارند نسبت به سایر کشورها بیشتر است. نتایج رگرسیون نشان می‌دهد که ضریب جینی به طور معنادار و مثبت با مرگ و میر ناشی از کووید-۱۹ برای هر چهار گروه سنی مرتبط است بدین صورت که تخمین نقطه‌ای ضریب جینی با افزایش سن کاهش می‌یابد.

استارک^۵ (۲۰۲۱) به بررسی متفاوتی در رابطه بین نابرابری درآمد و مرگ و میر ناشی از کووید-۱۹ پرداخته و بیان می‌کند، برای مدت طولانی بسیاری از محققان به طور مکرر پیوند نسبی نابرابری درآمد که با استفاده از ضریب جینی اندازه‌گیری می‌شود و مرگ و میر ناشی از کووید-۱۹ را بررسی کرده‌اند. در حالی که تغییر در سطح استرس می‌تواند توضیحی برای

¹ Yi et al.

² CHI-SQUARED

³ Sepulveda & Brooker

⁴ OECD

⁵ Stark

تعداد موارد ابتلا به کووید-۱۹ باشد. زیرا استرس سیستم ایمنی را تضعیف می‌کند. استرس را می‌توان به روش‌های مختلفی اندازه‌گیری کرد که یکی از آن‌ها محدودیت نسبی است. همچنین به این موضوع می‌پردازد که دولت‌ها ابزارهای سیاسی متنوعی از جمله ابزارهای اطلاعاتی، سازماندهی و یکپارچه‌سازی دارند که می‌توانند بر محدودیت نسبی تأثیر بگذارند. چن و همکاران^۱ (۲۰۲۱) به بررسی تجربی اثرات عدم قطعیت بیماری همه‌گیر بر نابرابری درآمد می‌پردازد. در این مقاله از معیار جدیدی از عدم قطعیت همه‌گیری، شاخص جهانی بحث همه‌گیری^۲ و ضریب جینی پس از مالیات (خالص) برای داده‌های پنل ۱۴۱ کشور از سال ۱۹۹۶ تا ۲۰۲۰ استفاده شده است.

سانچز (۲۰۲۲) به این موضوع می‌پردازد که آیا ارتباطی بین نابرابری درآمد و تعداد موارد مرگ و میر (به صورت روزانه) در طول موج اول (ژانویه ۲۰۲۰ تا ژانویه ۲۰۲۱) همه‌گیری در کشورهای اروپایی وجود دارد یا خیر؟ نتایج این تحقیق از مدل‌های دو متغیره نشان می‌دهد ارتباط مثبت متوسطی بین مقادیر شاخص جینی (برای اندازه‌گیری نابرابری درآمد) و تعداد انباشته عفونت‌ها و مرگ و میر در طول موج اول وجود دارد اگرچه زمانی که کنترل‌ها گنجانده شده‌اند ماهیت آماری این ارتباط از بین رفت. همچنین بیان می‌کند ارتباط معناداری بین تعداد مبتلایان و مرگ و میر ناشی از کووید-۱۹ در کشورهای مختلفی که تعداد بیشتری از کارگران، جمعیت سالمند و همچنین مراقبت‌های بهداشتی کمتری دارند، وجود دارد.

سو و همکاران (۲۰۲۲) به بررسی ارتباط نابرابری درآمد (شاخص جینی) و کووید-۱۹ می‌پردازند. در این مقاله محقق با استفاده از داده‌های ۷۴ کشور میزان آلودگی و مرگ و میر ناشی از کووید-۱۹ را با توجه به تفاوت در اندازه ساختار سنی، طول عمر، تراکم جمعیت، سرانه تولید ناخالص داخلی، هزینه‌های مراقبت‌های بهداشتی، دستیابی به آموزش، شاخص دموکراسی مستقیم، شدت اقدامات اجرا شده و در نهایت شدت آزمایش برای کووید-۱۹ بررسی می‌کند. نتایج نشان می‌دهد که کشورهایی که توزیع نابرابری در درآمد دارند بار آلودگی و مرگ و میر بیشتری ناشی از کووید-۱۹ را در سال ۲۰۲۰ قبل از واکسیناسیون جهانی به دوش می‌کشند. به این صورت که هر یک واحد درصد افزایش شاخص جینی با افزایش ۹ درصدی خطر ابتلا به کووید-۱۹ همراه است.

¹ Chen et al.

² WPDI

الکسیو و زاخارو^۱ (۲۰۲۲) به بررسی درآمدهای بادآورده نفت و نابرابری درآمد در روسیه که یک منبع غنی و بسیار نابرابر در میان کشورهای جهان است می‌پردازند. و تمرکز خود را بر رانت‌های نفتی که به دولت‌های محلی در سراسر یک کشور تعلق می‌گیرد، می‌گذارند. و به این نتیجه می‌رسند که درآمدهای مالیاتی نفت، نابرابری درآمدی را افزایش داده و در مناطقی با رانت جویی شدیدتر به نفع افراد ثروتمند می‌باشد. علاوه بر این، شوک‌های مثبت قیمت نفت همراه با رانت جویی بیشتر سهم درآمد نیروی کار را کاهش می‌دهد.

۲-۳. مطالعات داخلی:

قنبری و همکاران (۱۳۹۰) به بررسی رابطه‌ی موقعیت سلامتی در اجتماع و نابرابری درآمدی در طی سال‌های ۲۰۰۷-۱۹۹۵ در ۱۲۵ کشور جهان، با استفاده از داده‌های تابلویی می‌پردازند. و به این نتیجه می‌رسند، که با به کارگیری روش پنل دیتا^۲ و در نظر گرفتن اثرات ثابت و ناهمگنی مقاطع، رابطه معنی‌داری بین سطح سلامت جامعه و نابرابری وجود ندارد.

رجب زاده و همکاران (۱۳۹۶) به بررسی ۲۲ کشور منتخب صادرکننده نفت که بر اساس شاخص حکمرانی تفکیک شده‌اند طی دوره ۱۹۹۶-۲۰۰۹ با استفاده از داده‌های تابلویی می‌پردازد. آن‌ها در مطالعه خود به این نتیجه می‌رسد در کشورهایی که حکمرانی در وضعیت ضعیفی قرار دارد، بین فراوانی منابع و توسعه مالی ارتباط منفی و معنی‌داری وجود دارد. در کشورهایی که حکمرانی متوسطی دارند این ارتباط معنی‌دار نیست و در کشورهایی که از شاخص حکمرانی مناسبی برخوردارند این ارتباط مثبت و معنی‌دار است.

مرادی و سلمان پور (۱۳۹۶) به بررسی تأثیر حکمرانی خوب بر ضریب جینی در بازه زمانی ۲۰۰۰-۲۰۱۳ با استفاده از رگرسیون داده‌های پنل با اثرات ثابت در کشورهای منتخب می‌پردازند. در این پژوهش از متغیرهای درآمدهای مالیاتی دولت، مخارج مصرفی دولت، نرخ تورم و نرخ بیکاری به عنوان متغیرهای کنترلی استفاده می‌کنند. همچنین به این نتیجه می‌رسند که از بین شاخص‌های حکمرانی خوب همه‌ی شاخص‌ها به جز شاخص کنترل فساد به همراه متغیرهای مخارج مصرفی دولت و سهم صادرات از تولید ناخالص داخلی اثر منفی و معنادار بر ضریب جینی کشورهای مورد نظر در پژوهش دارد.

¹ Alexeev & Zakharov

² PANEL DATA

فرجی و قدمگاهی (۱۳۹۸) در مطالعه‌ای به بررسی تأثیر تحریم‌های اقتصادی بر مخارج عمومی سلامت در کشورهای در حال توسعه متکی به صادرات منابع طبیعی طی دوره زمانی ۲۰۱۲-۱۹۹۶ پرداخته‌اند. برای این منظور از روش گشتاورهای تعمیم یافته^۱ استفاده شده است. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد تحریم‌های اقتصادی شدید و ضعیف هر دو تأثیر منفی و معنی‌داری بر مخارج عمومی سلامت به عنوان نماینده‌ای از بخش سلامت به صورت درصدی از مخارج دولت داشته‌اند. همچنین تحریم‌های اقتصادی شدید تأثیر مثبت و معنی‌داری بر مخارج عمومی سلامت به صورت درصدی از تولید ناخالص داخلی دارند که این می‌تواند به دلیل اثرگذاری بیشتر تحریم‌ها بر تولید ناخالص داخلی نسبت به مخارج عمومی سلامت باشد.

ابراهیم پور و همکاران (۱۳۹۹) با استفاده از چهار مدل و ضرایب شاخص‌ها در دو حالت، با حضور شاخص‌های کنترل و بدون حضور شاخص‌های کنترل و با استفاده از داده‌های ۱۳۲ کشور در حال توسعه در بازه زمانی ۲۰۰۷-۲۰۱۷ به برآورد مدل‌ها پرداخته‌اند. نتایج نشان داده است که شاخص حکمرانی و شاخص جهانی شدن تأثیر مثبت و معنی‌داری بر شاخص رشد اقتصادی داشته است. همچنین به این نتیجه می‌رسند که حکمرانی خوب با ارائه تجارت و فرصت‌های سرمایه‌گذاری می‌تواند تأثیر جهانی شدن بر رشد اقتصادی را تقویت کند.

عاقلی و همکاران (۱۴۰۲) به بررسی تأثیر همه‌گیری کووید-۱۹ بر مصرف انرژی‌های تجدید ناپذیر در کشورهای عضو سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^۲ طی دوره زمانی ۲۰۲۰-۲۰۱۰ می‌پردازند. به منظور تخمین مدل از تکنیک داده‌های پنلی به شیوه حداقل مربعات معمولی کاملاً اصلاح شده^۳ استفاده کرده و نتایج نشان می‌دهد همه‌گیری کووید-۱۹ تأثیر منفی و معنی‌داری بر مصرف انرژی‌های تجدید ناپذیر گذاشته است. همچنین یافته‌های مطالعه تأثیر مثبت توسعه مالی، آزادی تجاری و رشد اقتصادی بر مصرف انرژی‌های تجدید ناپذیر را نشان می‌دهد.

در یک نگاه کلی به پیشینه مطالعات خارجی انجام شده می‌توان دریافت که نابرابری درآمد بر روی نابرابری‌های بهداشتی از جمله کووید-۱۹ تأثیرگذار بوده است. همچنین درآمدهای نفت نابرابری درآمدی را افزایش داده و در مناطقی با رانت جویی شدیدتر افراد ثروتمند منافع بیشتری کسب می‌کنند. بهبود کیفیت نهادها منجر به تعدیل اثرات منفی

^۱ GMM

^۲ OECD

^۳ FMOLS

رانت‌های نفتی بر توزیع درآمد می‌شود. مطالعات داخلی نشان داده‌اند با توجه به وضعیت حکمرانی خوب فراوانی منابع می‌تواند اثرات متفاوتی بر روی توسعه مالی داشته باشد. در مطالعه حاضر به بررسی تأثیر متغیر تعاملی حکمرانی خوب و کووید-۱۹ در کشورهای نفتی بر نابرابری درآمدی می‌پردازیم.

۴. روش

روش انجام تحقیق از نوع تحلیلی-توصیفی بوده و برای برآورد نتایج مدل از الگوی اقتصادسنجی پانل دیتا^۱ با استفاده از نرم افزارهای اکسل^۲ و ایویوز^۳ استفاده شده است. همچنین روش جمع‌آوری داده‌ها به صورت کتابخانه‌ای و منبع اطلاعات این پژوهش، از داده‌های بانک جهانی^۴، سازمان بهداشت جهانی^۵، پایگاه داده استاندارد شده نابرابری درآمد جهانی^۶، سایت داده‌های دنیای ما^۷ و سایت سازمان اوپک^۸ می‌باشد.

کشورهای نفتی منتخب بر اساس میزان صادرات نفت در طی روز (۵۰۰۰۰ بشکه در روز) و موجود بودن داده‌های آماری انتخاب شده‌اند. از طرفی سهم صادرات و درآمد نفتی این کشورها از تولید ناخالص داخلی با یکدیگر متفاوت بوده به همین دلیل بر اساس متغیر رانت نفتی در سه گروه تقسیم‌بندی شده‌اند. گروه اول شامل کشورهای استرالیا، سوئد، هلند، رومانی، سنگاپور، امریکا، آلمان، دانمارک، ایتالیا، انگلستان، بلژیک و فرانسه می‌باشد. رانت نفتی این کشورها بر اساس درصد از تولید ناخالص داخلی کمتر از ۰/۱ درصد در طی سال‌های مورد تحقیق می‌باشد. کشورهای گروه دوم شامل آنگولا، روسیه، ایران، اکوادور، نیجریه و قرقیزستان می‌باشد. میزان رانت نفتی این کشورها بر اساس درصد از تولید ناخالص داخلی بیش از ۱۰ درصد در سال‌های مورد مطالعه تحقیق می‌باشد. کشورهای گروه سوم شامل مکزیک، برزیل، ویتنام، کانادا، چین، اندونزی، کلمبیا، هند، مالزی، مصر می‌باشد. میزان رانت نفتی این کشورها بر اساس درصد از تولید ناخالص داخلی بیش از ۰/۱ درصد و کمتر از ۱۰ درصد در طی سال‌های مورد مطالعه تحقیق می‌باشد.

¹ GLM

² Excel

³ Eviews12

⁴ World Bank

⁵ World Health Organization (WHO)

⁶ SWIID

⁷ Our World in Data

⁸ OPEC Organization

۵. برآورد مدل و یافته‌ها

الگوی ارائه شده در مطالعه حاضر با توجه به مطالعه موسوی جهرمی و همکاران (۱۳۹۳) و سو و همکاران (۲۰۲۲) ارائه شده است. که در آن متغیرهای حکمرانی خوب، نرخ مرگ و میر حاصل از کووید-۱۹ به عنوان متغیرهای کنترلی وارد مدل شده‌اند. از طرفی برای پاسخ به این سوال که آیا حکمرانی خوب در کاهش اثرات نامطلوب کرونا بر نابرابری درآمدی موثر بوده است یا نه؟ از متغیر تعاملی حاصل ضرب نرخ مرگ و میر حاصل از کووید-۱۹ و حکمرانی خوب^۱ استفاده شده است.

فرمول ۱

$$GINI = \beta_0 + \beta_1 RENT_{it} + \beta_2 POPULATION\_DENSITY_{it} + \beta_3 STRINGENCY\_INDEX_{it} + \beta_4 UNEMP_{it} + \beta_5 GG_{it} + \beta_6 GG \times COVID19_{it} + \beta_7 COVID19_{it}$$

که در این الگو i مقاطع و t دوره زمانی می‌باشد.

جدول ۱. معرفی متغیرها

منبع داده	متغیر	نماد	توضیح متغیر
SWIID	ضریب جینی	GINI	۱ به عنوان شاخصی از بالا بودن اختلاف طبقاتی و نابرابری درآمدی در نظر گرفته می‌شود
بانک جهانی	نرخ درآمد حاصل از نفت و گاز	RENT	۲ رانت نفت: تفاوت بین ارزش تولید نفت خام به قیمت منطقه‌ای و کل هزینه‌های تولید می‌باشد

۱ برای جلوگیری از ایجاد هم‌خطی، متغیر کووید-۱۹ به صورت متغیر مجازی در معادله وارد شده است.

OWID	شاخص سختگیری	STRINGENCY_INDEX	این شاخص میزان سختگیری کشورها در سیاست‌های قرنطینه را می‌سنجد و با مقداری بین صفر تا صد نشان داده می‌شود	۳
بانک جهانی	تراکم جمعیت	POPULATION_DENSITY	تراکم جمعیت در هر کیلومتر مربع بر اساس سال پایه ۲۰۱۷ را نشان می‌دهد	۴
بانک جهانی	نرخ بیکاری	UNEMP	برای محاسبه نرخ بیکاری از نسبت افراد بالای ۱۵ سال بر کل جمعیت فعال (شاغل و بیکار) استفاده می‌شود	۵
بانک جهانی	حکمرانی خوب	GG	میانگین حاصل از شش ویژگی در نظر گرفته شده برای شاخص حکمرانی خوب توسط بانک جهانی، که به عنوان متغیر کنترلی وارد مدل شده است	۶
محاسبات محقق	حاصل ضرب حکمرانی خوب و کووید-۱۹	GG×COVID19	به عنوان متغیر کنترلی وارد مدل شده است	۷
سازمان جهانی بهداشت	نرخ مرگ و میر حاصل از کووید-۱۹	DEATH_COVID	تعداد افراد فوت شده در تاریخ‌های ۱۲/۳۱ سال‌های ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ به کل جمعیت در همان سال (برای تنظیم تفاوت در جمعیت کشورها این متغیر در یک میلیون ضرب شده است) ^۱	۸

قبل از آزمون فرضیه‌ها با استفاده از مدل رگرسیون و داده‌های ترکیبی، باید آزمون ریشه واحد در مورد تمام متغیرها انجام گیرد، تا از ایستا بودن متغیرها در طول آزمون اطمینان حاصل شود، در واقع مانایی پایه اصلی تحلیل داده‌ها می‌باشد. برای آزمون ریشه واحد در داده‌های پانل روش‌های گوناگونی معرفی شده است. از میان آزمون‌های مختلف ریشه واحد پنلی دو آزمون لوین و دیگران و ایم و دیگران رایج‌تر هستند و به‌طور گسترده به کار گرفته می‌شوند.

فرضیه صفر در آزمون لوین، لین و چو بیانگر نامایی و وجود ریشه واحد در متغیر است و آماره آن دارای توزیع t می‌باشد.

¹ Su et al. (2022)

جدول ۲. آزمون‌های ریشه واحد برای کشورهای گروه اول

وضعیت مانایی	P-Value	t-Statistic	وضعیت مانایی
آزمون ریشه واحد لوین، لین و چو			
مانا	۰/۰۰۱۳	-۳/۰۱۷۹۳	GINI
مانا	۰/۰۰۰۱	-۳/۸۰۸۴۵	GG
مانا	۰/۰۰۰۰	-۵/۹۹۸۴۹	POPULATION_DENSITY
مانا	۰/۰۰۰۰	-۶/۸۷۰۹۸	RENT
مانا	۰/۰۲۶۴	-۱/۹۳۶۳۸	UNEMPLOYMENT
آزمون ریشه واحد ایم، پسران و شین			
مانا	۰/۰۰۰۱	-۳/۷۱۸۴۳	GINI
مانا	۰/۰۰۱۲	-۳/۰۴۶۰۵	GG
مانا	۰/۰۰۰۰	-۵/۵۰۹۶۷	D (POPULATION_DENSITY, 2)
مانا	۰/۰۰۰۰	-۸/۰۶۹۱۱	D (RENT, 1)
مانا	۰/۰۱۶۹	-۲/۱۲۲۱۱	UNEMPLOYMENT

منبع: یافته‌های تحقیق با استفاده از نرم افزار Eviews

نتایج بدست آمده از جدول ۲ نشان می‌دهد، برای کشورهای گروه اول در آزمون لوین، لین و چو کلیه متغیرهای در سطح مانا بوده و در آزمون ایم، پسران و شین متغیرهای رانت با یک مرتبه تفاضل گیری و متغیر تراکم جمعیت با دو مرتبه تفاضل گیری مانا شده و مشکل ریشه واحد رفع می‌شود.

جدول ۳. آزمون‌های ریشه واحد برای کشورهای گروه دوم

وضعیت مانایی	P-Value	t-Statistic	وضعیت مانایی
آزمون ریشه واحد لوین، لین و چو			
مانا	۰/۰۰۰۰	-۴/۳۶۲۰۱	GINI
مانا	۰/۰۳۰۱	-۱/۸۷۹۶۲	GG
مانا	۰/۰۰۰۰	-۴/۲۱۴۸۹	POPULATION_DENSITY
مانا	۰/۰۲۷۶	-۱/۹۱۶۵۷	RENT
مانا	۰/۰۰۰۶	-۳/۲۴۴۱۰	D (UNEMPLOYMENT, 1)

آزمون ریشه واحد ایم، پسران و شین

مانا	۰/۰۰۰۰	-۵/۷۹۵۰۷	D (GINI, 2)
مانا	۰/۰۳۷۲	-۱/۷۸۳۸۲	GG
مانا	۰/۰۰۷۶	-۲/۴۲۵۹۳	POPULATION_DENSITY
مانا	۰/۰۰۰۰	-۷/۵۲۲۸۱	D (RENT, 1)
مانا	۰/۰۰۰۰	-۴/۹۷۶۳۲	D (UNEMPLOYMENT, 1)

منبع: یافته‌های تحقیق با استفاده از نرم افزار Eviews

نتایج بدست آمده از جدول ۳ نشان می‌دهد، برای کشورهای گروه دوم در آزمون ریشه واحد لوین، لین و چو متغیر نرخ بیکاری با یک مرتبه تفاضل گیری مانا شده است. و در آزمون ایم، پسران و شین متغیرهای نرخ درآمد حاصل از نفت و نرخ بیکاری با یک مرتبه تفاضل گیری مانا شده، بنابراین می‌توان گفت که این متغیرها انباشته از مرتبه یک هستند. و متغیر ضریب جینی با دو مرتبه تفاضل گیری مانا شده است.

جدول ۴. آزمون‌های ریشه واحد برای کشورهای گروه سوم

وضعیت مانایی	P-Value	t-Statistic	وضعیت مانایی
آزمون ریشه واحد لوین، لین و چو			
مانا	۰/۰۰۰۰	-۴/۰۱۴۱۶	GINI
مانا	۰/۰۰۰۰	-۵/۹۶۲۴۰	D (GG, 1)
مانا	۰/۰۳۵۲۰	-۰/۳۸۰۰۴	D (POPULATION_DENSITY, 2)
مانا	۰/۰۰۰۰	-۶/۲۰۴۶۰	D (RENT, 1)
مانا	۰/۰۲۱۵	-۲/۰۲۳۳۹	D (UNEMPLOYMENT, 1)

آزمون ریشه واحد ایم، پسران و شین

مانا	۰/۰۵۴۳	-۱/۶۰۴۸۵	D (GINI, 1)
مانا	۰/۰۰۰۰	-۶/۲۰۵۷۸	D (GG, 1)
مانا	۰/۰۱۱۹۰	-۱/۱۷۹۷۶	D (POPULATION_DENSITY, 2)
مانا	۰/۰۰۰۰	-۶/۹۸۸۰۳	D (RENT, 1)
مانا	۰/۰۲۲۳	-۲/۰۰۷۷۸	UNEMPLOYMENT

منبع: یافته‌های تحقیق با استفاده از نرم افزار Eviews

همان‌طوریکه در جدول ۴ برای کشورهای گروه سوم مشاهده می‌شود در آزمون ریشه واحد لوین، لین و چو متغیرهای حکمرانی خوب، نرخ درآمد حاصل از نفت و گاز، تراکم جمعیت و نرخ بیکاری نامانا بوده و براساس کلیه آمارهای آزمون با یک یا دو مرتبه تفاضل گیری مانا شده و مشکل ریشه واحد رفع می‌شود. بنابراین می‌توان گفت که انباشته از مرتبه یک یعنی $I(1)$ و انباشته از مرتبه دو یعنی $I(2)$ هستند. در آزمون ریشه واحد ایم، پسران و شین کلیه متغیرهای حکمرانی خوب، نرخ درآمد حاصل از نفت و گاز و ضریب جینی با یک مرتبه تفاضل گیری و متغیر تراکم جمعیت با دو مرتبه تفاضل گیری مانا شده است. به دلیل این که درجه مانایی متغیرها متفاوت است برای هر سه گروه از کشورها آزمون هم‌انباشتگی پانلی را به کار می‌بریم. وجود رابطه هم‌انباشتگی به معنای وجود رابطه بلندمدت و باثبات میان دو یا چند متغیر اقتصادی و عدم وجود رگرسیون کاذب می‌باشد. برای این منظور، از آزمون هم‌انباشتگی کائو استفاده شده است. وجود رابطه هم‌انباشتگی به معنای وجود رابطه بلندمدت و باثبات میان دو یا چند متغیر اقتصادی و عدم وجود رگرسیون کاذب می‌باشد. براساس نتیجه آزمون کائو وجود رابطه بلند مدت بین متغیرها در بلند مدت برای هر سه گروه از کشورها تأیید می‌گردد.

جدول ۵. آزمون هم‌انباشتگی کائو

	t-Statistic	Prob
کشورهای گروه اول	-۳/۱۴۲۳۳۷	۰/۰۰۰۸
کشورهای گروه دوم	-۱/۶۶۰۰۲۷	۰/۰۴۸۵
کشورهای گروه سوم	-۲/۰۳۱۹۲۶	۰/۰۲۱۱

منبع: یافته‌های تحقیق با استفاده از نرم افزار Eviews

در انتها به بررسی نتایج حاصل از تخمین با استفاده از مدل خطی تعمیم یافته^۱ می‌پردازیم. نتایج بدست آمده به شرح ذیل می‌باشد:

جدول ۷. نتایج تخمین مدل GLM

احتمال	آماره Z	ضریب	متغیرهای توضیحی
نتایج تخمین مدل GLM برای کشورهای گروه اول			
۰/۰۰۰۰	۱۱/۵۶۰۴۶	۰/۰۰۱۳۵۱	POPULATION_DENSITY
۰/۰۰۰۰	-۸/۸۶۵۳۹۶	-۴/۳۰۲۳۱۶	GG
۰/۰۷۶۳	۱/۷۷۲۷۱۳	۰/۲۲۸۱۴۸	STRINGENCY_INDEX
۰/۰۳۵۷	-۲/۱۰۰۴۴۱	-۰/۲۴۲۹۵۴	UNEMPLOYMENT
۰/۶۹۰۰	-۰/۳۹۸۸۶۱	-۰/۰۰۰۳۰۴	GG*COVIDDEATH
۰/۰۹۳۷	-۱/۶۷۵۹۷۱	-۱۲/۰۲۰۳۷	COVIDDEATH
نتایج تخمین مدل GLM برای کشورهای گروه دوم			
۰/۰۰۰۰	۵/۶۰۷۶۹۶	۰/۰۵۰۳۱۷	POPULATION_DENSITY
۰/۴۳۲۷	-۰/۷۸۴۵۱۷	-۰/۰۰۰۱۰۹	GG
۰/۹۲۹۰	-۰/۰۸۹۰۵۰	-۰/۰۱۸۳۷۷	STRINGENCY_INDEX
۰/۰۰۰۰	۷/۳۲۳۴۲۸	۰/۳۸۸۶۶۲	RENT
۰/۱۸۳۳	-۱/۳۳۰۶۷۱	-۰/۲۴۱۵۵۱	UNEMPLOYMENT
۰/۶۴۷۳	۰/۴۵۷۵۷۶	۰/۰۰۱۳۱۳	GG*COVIDDEATH
۰/۸۴۸۷	۰/۱۹۰۸۱۳	۲/۲۴۸۸۷۸	COVIDDEATH
نتایج تخمین مدل GLM برای کشورهای گروه سوم			
۰/۰۴۴۳	-۲/۰۱۱۴۷۸	-۰/۰۰۴۹۹۸	POPULATION_DENSITY
۰/۰۰۰۰	-۱۱/۲۵۸۸۱	-۵/۵۱۵۸۱۴	GG
۰/۷۷۲۴	-۰/۲۸۹۲۲۸	-۰/۰۴۱۷۲۱	STRINGENCY_INDEX
۰/۰۰۰۱	-۳/۹۱۶۵۰۳	-۰/۴۶۲۷۷۲	RENT
۰/۰۰۰۰	۸/۴۷۶۸۵۲	۰/۶۶۲۰۱۴	UNEMPLOYMENT
۰/۳۷۸۳	-۰/۸۸۱۱۰۳	-۰/۰۰۱۸۳۵	GG*COVIDDEATH
۰/۹۱۱۰	۰/۱۱۱۸۰۰	۱/۰۰۶۰۹۴	COVIDDEATH

منبع: یافته‌های تحقیق با استفاده از نرم افزار Eviews

همان‌طوریکه مشاهده می‌شود ضریب حکمرانی خوب برای هر سه گروه از کشورها منفی است. بدین معنی که با افزایش حکمرانی خوب میزان نابرابری درآمدی کاهش می‌یابد

¹ GLM

که با نتایج پژوهش‌های گذشته هم‌خوانی دارد. اما مقدار این ضریب برای هر سه گروه از کشورها متفاوت بوده، بدین صورت که برای کشورهای گروه اول و سوم که رانت نفتی، درصد کمتری از تولید ناخالص داخلی را تشکیل می‌دهد این عدد بزرگتر (برای کشورهای گروه اول ۴/۳- و برای کشورهای گروه دوم ۵/۵-) می‌باشد. بطوریکه با افزایش حکمرانی خوب نابرابری درآمدی کمتر می‌شود و وضعیت توزیع درآمد بهتر می‌شود. اما برای کشورهای گروه دوم که میزان قابل توجهی از رانت نفتی را دریافت می‌کنند این مقدار بسیار ناچیز بوده و تقریباً صفر می‌باشد. همچنین از نتایج تحقیق چنین بر می‌آید که می‌توان متغیر حکمرانی خوب را برای کشورهای گروه دوم از معادله حذف کرد بدون اینکه در نتایج خللی ایجاد شود.

ضریب شاخص سختگیری برای کشورهای گروه دوم و سوم منفی بوده بدین معنا که هرچه میزان سختگیری افزایش یابد نابرابری درآمدی کاهش می‌یابد. اما در کشورهای گروه اول ضریب سختگیری مثبت بوده بدین معنا که هرچه میزان سختگیری افزایش یابد نابرابری درآمدی نیز افزایش می‌یابد.

متغیر تعاملی کرونا × حکمرانی خوب تأثیر منفی و ناچیزی بر روی نابرابری درآمد در کشورهای گروه اول و سوم و تأثیر مثبت و ناچیزی در کشورهای گروه دوم دارد. به این صورت که با افزایش متغیر تعاملی (حکمرانی خوب × کووید-۱۹) میزان نابرابری درآمدی، برای کشورهای گروه اول و سوم کاهش می‌یابد. نتایج بدست آمده برای این گروه از کشورها دلالت بر آن دارند که وجود حکمرانی خوب، موجب تضعیف اثرات کرونا بر نابرابری درآمد می‌گردد. اما در کشورهای گروه دوم که دارای رانت نفتی بالایی می‌باشند نتایج متفاوت بوده و حکمرانی خوب تأثیر افزایش مرگ و میر حاصل از کووید-۱۹ بر افزایش نابرابری درآمدی را نمی‌تواند کاهش دهد.

۶. بحث و نتیجه‌گیری

نابرابری درآمدی یک عامل کلیدی و مهم در رشد اقتصادی کشورها بوده و انسجام اجتماعی یا سرمایه اجتماعی را از بین برده و به نوبه خود بر سلامت و رفتارهای بهداشتی در یک جامعه تأثیر می‌گذارد. به همین دلیل مطالعه حاضر به بررسی تأثیر کووید-۱۹ و حکمرانی خوب بر نابرابری درآمدی در سه گروه از کشورهای منتخب صادرکننده نفت می‌پردازد. در این تحقیق به شناخت نوع و میزان تأثیرگذاری هر کدام از متغیرهای فراوانی

منابع، سلامت افراد جامعه، حکمرانی خوب، تراکم جمعیت، شدت شاخص سختگیری و نرخ بیکاری بر متغیر وابسته نابرابری درآمد پرداخته شد. طبق بررسی‌های انجام گرفته بر روی ۲۸ کشور صادرکننده نفتی (گروه اول شامل کشورهای استرالیا، سوئد، هلند، رومانی، سنگاپور، امریکا، آلمان، دانمارک، ایتالیا، انگلستان، بلژیک و فرانسه می‌باشد. کشورهای گروه دوم شامل آنگولا، روسیه، ایران، اکوادور، نیجریه و قرقیزستان می‌باشد. کشورهای گروه سوم شامل مکزیک، برزیل، ویتنام، کانادا، چین، اندونزی، کلمبیا، هند، مالزی، مصر می‌باشد.) که صادراتی بالغ بر ۵۰۰۰۰ بشکه در روز، طی سالهای ۲۰۰۰-۲۰۲۱ دارند، به این نتیجه می‌رسیم که در کشورهای گروه اول هرچه شدت اقدامات بهداشتی عمومی اجرا شده در پاسخ به کووید-۱۹ مانند قرنطینه‌های اجباری و محدودیت‌های سفر افزایش می‌یابد نابرابری درآمدی نیز افزایش می‌یابد. در هر دو گروه کشورهای دوم و سوم هرچه میزان سختگیری در اقدامات بهداشتی عمومی افزایش می‌یابد نابرابری درآمدی کاهش می‌یابد. ساکنان جوامع محروم (از نظر اقتصادی) با خطرات بالای عفونت کووید-۱۹ و مرگ و میر ناشی از آن به دلیل ازدحام جمعیت، عدم دسترسی به خدمات بهداشتی و عدم رسیدگی مناسب در بخش‌هایی که بیشتر در معرض ابتلا به کووید-۱۹ هستند مانند کارخانه‌های تولید و فناوری مواد غذایی، خوارو بار فروشی‌ها و حمل و نقل عمومی رو به رو هستند.

از نتایج بدست آمده چنین بر می‌آید که در همه‌گیری کرونا، وجود حکمرانی خوب اثرات این بیماری همه‌گیر جهانی را کاهش داده است. که می‌توان دلیل آن را میزان اعتماد افراد به دولت‌ها دانست در نتیجه کشورهای گروه اول و سوم که دارای حکمرانی بهتری بوده‌اند در مقابله با کووید-۱۹ موفق‌تر عمل کرده‌اند. با این وجود کمبود داده‌های برخی کشورها از جمله داده ضریب جینی در کشورهای عضو اوپک از مهم‌ترین محدودیت‌های این پژوهش بوده‌است. به همین دلیل با توجه به موجود بودن داده‌های ضریب جینی تنها از کشورهای استفاده شده است که داده‌های کامل‌تری داشته‌اند. برای انجام مطالعات آتی، بررسی کشورها به صورت مجزا و همچنین بررسی متغیرهایی مانند موارد ابتلا به کووید-۱۹ و سن افراد مبتلا می‌تواند کمک کننده باشد.

همچنین با توجه به میزان صادرات نفت در کشورها و نتایج بدست آمده از متغیر رانت نفتی و حکمرانی خوب بر میزان نابرابری درآمدی به کشورها توصیه می‌شود از ورود مستقیم درآمدهای نفتی به بودجه کشور خودداری کرده و آن را صرف توسعه زیر ساخت‌های فناوری، بهداشتی، سرمایه انسانی و گسترش مشاغل مولد کنند.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

سپاسگزاری

از داوران گرامی و هیئت تحریریه محترم مجله که نویسندگان این پژوهش را در بهبود هر چه بیشتر این کار یاری نمودند کمال تشکر را دارم.

ORCID

Parisa Moghadasi <http://orcid.org/0000-0007-6810-2344>
Sajjad Faraji Dizaji <http://orcid.org/0000-0001-8413-4580>
Abbas Asari Arani <http://orcid.org/0000-0002-4995-867x>

منابع

- اسدزاده، احمد. جلیلی، زهرا. (۱۳۹۴). اقتصاد سایه و نابرابری درآمدی در ایران. *فصلنامه مدل‌سازی اقتصادی*، سال نهم، (۳۰)، ۲.
- پورکاظمی محمدی، سید مهدی (۱۳۹۰) بررسی تأثیر حکمرانی خوب بر رشد اقتصادی و توسعه انسانی کشورهای دارای منابع طبیعی فراوان، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس.
- حاجی میرزا، حسین. شاکری بستان آباد، رضا (۱۳۹۹). بررسی مقدار اثرپذیری رشد بخش کشاورزی از کیفیت حکمرانی خوب. *تحقیقات اقتصاد کشاورزی*، جلد دوازده، شماره چهار.
- حیدری، حسن. صالحیان صالحی نژاد، زهرا (۱۳۹۳). نابرابری درآمدی تهدیدی برای سلامت جامعه: ارزیابی مجدد رابطه توزیع درآمد و سلامت در ایران با رویکرد نوین. *فصلنامه علمی- پژوهشی رفاه اجتماعی*، سال چهاردهم، شماره ۵۳.

- رجب زاده مغانی، ناهید. فلاحی، محمد علی. و خداپرست مشهدی، مهدی (۱۳۹۶). بررسی نقش کیفیت نهادی بر توسعه مالی در کشورهای منتخب عضو سازمان کنفرانس اسلامی. *پژوهش های اقتصاد پولی-مالی*، سال بیست و سوم، شماره ۱۱.
- شاه آبادی، ابوالفضل. وساری گل، سارا. (۱۳۹۲). بررسی مقایسه تأثیر نوآوری بر نابرابری درآمد کشورهای اوپک و کشورهای منتخب توسعه یافته. *رشد فناوری*، سال نهم، شماره ۳۵.
- طاهرپور، جواد. رجبی، فاطمه. میرزایی، حجت الله. و سهیلی، حبیب. (۱۴۰۰). اثرات همه گیری ویروس کرونا بر بازار کار ایران. *پژوهشنامه اقتصادی*، ۲۱(۸۱).
- فرجی دیزجی، سجاد. ضیغمی دهاقانی، فاطمه. صادقی، حسین. (۱۴۰۲). اثرات رانت منابع طبیعی و حکمرانی خوب بر شادکامی در کشورهای منتخب (رویکرد گشتاور تعمیم یافته)، *فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد مقداری*، ۲۰(۲).
- فرجی دیزجی، سجاد. و قدمگاهی، زینب سادات. (۱۳۹۸). تأثیر تحریم های اقتصادی بر مخارج عمومی سلامت (شواهدی از کشورهای در حال توسعه متکی به صادرات منابع طبیعی). *فصلنامه علمی پژوهشنامه اقتصادی*، سال نوزدهم، شماره ۷۵.
- قنبری، علی. آقایی، مجید. و رضاقلی زاده، مهدیه. (۱۳۹۰). بررسی تأثیر توسعه مالی بر توزیع درآمد در ایران. *پژوهشنامه اقتصادی*، سال یازدهم، شماره اول.
- قنبری، علی. نیک روان، انیسه. و فتاحی، مریم (۱۳۹۰). تأثیر نابرابری درآمدی بر سلامت افراد در کشورهای منتخب با استفاده از داده های تابلویی، *مدیریت سلامت*، ۱۴(۴۵).
- عاقلی، لطفعلی. علیزاده، فاطمه. و فرجی دیزجی، سجاد. (۱۴۰۲). تأثیر همه گیری کووید-۱۹ بر مصرف انرژی های تجدیدناپذیر در کشورهای OECD، *اقتصاد باثبات*، ۴(۳).
- مرادی، مهدی. و سلمان پور، علی (۱۳۹۶) تأثیر حکمرانی خوب بر توزیع درآمد در کشورهای منتخب عضو سازمان همکاری اسلامی، *جامعه شناسی نهادهای اجتماعی*، ۴(۱۰).
- مردانی، یاسر. و کرمی، آیت اله (۱۳۹۱). بررسی نابرابری درآمدی در مناطق روستایی ایران. *تحقیقات اقتصاد کشاورزی*، ۵(۱).
- موسوی جهرمی، یگانه. خداداد کاشی، فرهاد. و موسی پور احمدی، عالمه. (۱۳۹۳). ارزیابی عوامل موثر بر نابرابری درآمدی در جامعه، *پژوهش های اقتصادی ایران*، ۱۹(۶۱).
- مومنی، فرشاد. صمدیان، فرزانه. (۱۳۹۲). تأثیر کیفیت نهادی بر سازوکارهای تبدیل موهبت به نفرین منابع نفتی (مطالعه موردی ایران)، *فصلنامه پژوهشنامه اقتصادی*، ۱۳(۵۰).
- مهرآرا، محسن. ابریشمی، حمید. و زمان زاده نصرآبادی، حمید. (۱۳۸۷) مصیبت منابع یا نهادها؟ مطالعه موردی کشورهای صادرکننده نفت، *پژوهشنامه اقتصادی*، ۳(۱۰).
- ناصری، علیرضا. فرجی دیزجی، سجاد. پورسلیمی، حمیدرضا. (۱۳۹۶). رانت منابع طبیعی، فساد و حکمرانی خوب (شواهدی از کشورهای دارنده منابع طبیعی)، *فصلنامه مطالعات اقتصاد انرژی*، ۱۳(۵۵).

- Aboagye, P. Y., Bolt, J. (2021). Long-term trends in income inequality: Winners and losers of economic change in Ghana, 1891–1960. *ScienceDirect*, volume 82, 101405.
- Alexeev, M., Zakharov, N. (2022). Who profits from windfalls in oil tax revenue? Inequality protests and the role of corruption. *Journal of Economic Behavior & Organization*, Volume 197, 472-492.
- Alvaredo, F., Cogneau, D., Piketty, T. (2021). Income inequality under colonial rule. Evidence from French Algeria, Cameroon, Tunisia, and Vietnam and comparisons with British colonies 1920-1960. *ScienceDirect*, volume 152, 102680.
- Aspachs, O., Durante, R., Graziano, A., Mestres, J., Reynal-Querol, M, J, G. (2020). Tracking the impact of COVID-19 on economic inequality at high frequency. *PLoS ONE*, 16, n.º3: e0249121.
- K Veugelers, P, T., Leatherdale, S., Pabayo, R. (2022). Income inequality and depression among Canadian secondary students: Are psychosocial well-being and social cohesion mediating factors?. *SSM - Population Health* 17:100994
- Chan, T. (2022). On a new class of continuous indices of inequality. *ScienceDirect*, volume 120, pages 8-23
- Chen, T., Gozgor, G., Kwong Koo, C. (2021). Pandemics and Income Inequality: What Do the Data Tell for the Globalization Era?. *Public Health* 9:674729.
- Dizaji, S. F. (2014). The effects of oil shocks on government expenditures and government revenues nexus (with an application to Iran's sanctions). *Economic Modelling*, 40, 299-313.
- Dizaji, S. F., Farzanegan, M, R. (2016). *Economic Welfare and Income Inequality in Iran: Developments since the Revolution*. Palgrave Macmillan/Springer Nature (pp. 85-109).
- Dizaji, S, F. (2022). The impact of negative oil shocks on military spending and democracy in the oil states of the greater Middle East: Implications for the oil sanctions. *Journal of Peace Research*, 0(0).
- Dizaji, S. F. (2023), Does Political Resource Curse Really Exist? Evidence from the Rentier States in the Greater Middle East. *Extractivism Policy Brief*, N 2.
- Hussain, H, I., Kamarudin, F., Anwar, N, A, M., Ali, M., Turner, J., Somasundram, S, A., (2023). Does income inequality influence the role of a sharing economy in promoting sustainable economic growth? Fresh evidence from emerging markets. *journal-of-innovation-and-knowledge*,
- Keeley, B. (2015), *Income Inequality: The Gap between Rich and Poor*, *OECD Insights*, *OECD*, page(27, 44, 67) Publishing, Paris. ,<http://dx. doi. org/10.1787/9789264246010-en>
- Mansoor, M. (2021). Citizens' trust in government as a function of good governance and government agency's provision of quality information on social media during COVID-19. *Government Information Quarterly*, 38 , 101597
- Mckibbin, W., Fernando, R. (2023). The global economic impacts of the covid-19 pandemic, Contents lists available at ScienceDirect. *Economic Modelling*, 129 - 106551
- Ofori, I, K., Gbolonyo, E, Y., Dossou, T, A, M., Nkrumah, R, K. (2022). Remittances and income inequality in Africa: Financial development thresholds for economic policy. *Sciencedirect*,
- Sanchez-Paez, D, A. (2022). Effects of income inequality on COVID-19 infections and deaths during the first wave of the pandemic: Evidence from European countries. *Vienna Yearbook of Population Research* , (Vol. 20), pp. 1–22

- Sepulveda, E. R., Brooker, A, S (2021). Income inequality and COVID-19 mortality: Age-stratified analysis of 22 OECD countries. *SSM - Population Health*, 16, 100904
- Seven, U(2022). Finance, talent and income inequality: Cross-country evidence. *borsa-istanbul-review*, 2214-8450
- Stark, O. (2021). Why reducing relative deprivation but not reducing income inequality might bring down COVID-19 infections. *Journal of Government and Economics*.
- Su, D., Alshehri, Kh., Pag'an ,J, A. (2022). Income inequality and the disease burden of COVID-19: Survival analysis of data from 74 countries. *Preventive Medicine Reports*, 27: 101828
- Yi, S, S., Shahmir, H, A., Chin, M., Russo, R, G., Đo`an, L, N., Rummo, P. (2021). Contrasting the experiences for high- and low-income Asian Americans during COVID-19. *Preventive Medicine Reports*, 24 , 101519
- Zrelli, B., Hamida, N., Zribi,E, G., Teheni. (2014). Finance, governance and inequality: A non parametric approach. *International Strategic Management Review* , Volume 2, Issue 1, June 2014, Pages 31-38
- Agheli, L., Alizadeh, F., Faraji Dizaji, S. (2023). The impact of the covid-19 epidemic on non-renewable energy consumption in OECD countries . *Stable Economy Journal*, Volume 4, Issue 3 - Serial Number 12 . 1-26[In Persian]
- Asadzadeh. A., Jalili, Z. (2016). Shadow Economy and Income Inequality in Iran. *Quarterly Journal Of Economic Modeling*, Issue 30 Vol. 9 Summer 1394[In Persian]
- Faraji, D, S., Zeighami Dehaghani, F., Sadeghi, H. (2023). The effects of Natural Resources Rents and Good Governance on Happiness in Selected Countries: A Generalized Method of Moments approach. *Journal Of Economics Research*, Serial Number 77. Vol. 20, No. 2 . Pages 1-31[In Persian]
- Faraji, D, S., Ghadamgahi, Z. (2020). The Impact of Economic Sanctions on Public Health Expenditure (Evidence of Developing Resource-Exporting Countries) Volume 19, Issue 75. Pages 71-107[In Persian]
- Ghanbari, A., Aghaei, M., Rezagholizadeh, M. (2011). Investigation of the Effect of Financial Development on Income Distribution in Iran. *Journal Of Economics Research*, Volume 11, Issue 40. Pages 1-29[In Persian]
- Ghanbari, A., Nikravan, A., Fattahi M. (2011). Income Inequality and Population Health: Evidence from Panel Data Analysis. *Journal Of Health Administration*, 14 (45) :77-86[In Persian]
- Hajimirza, H., Shakeri Bostanabad, R. (2020) Investigating the Effect of Good Governance Quality on Agricultural Sector Growth. *Journal Of Agricultural Economics Research*, Volume 12, Issue 48 . Pages 145-170 [In Persian]
- Heidari, H., Salehiyan Salehi Nejad, Z. (2014). Income inequality as a threat for Public health:reinvestigation of income distribution and health nexus with a new approach. *refahj. Social Welfare Quarterly*, 14(53), 7-36 Social Welfare Quarterly[In Persian]
- Khodaparast, M, M., Falahi, M, A., rajabzadeh, N. (2016). A Study on the Role of Institutional Quality in Financial Development of Selected OIC Countries. Volume 23, Issue 11 - Serial Number 11. Pages 26-45[In Persian]
- Mardani, y., Karami, A. (2013). Income inequality in rural areas of Iran, Volume 5, Issue 17 - Serial Number 17, *Journal Of Agricultural Economics Research*, Pages 47-63[In Persian]
- Mehrara, Mo., Abrishami, H., Zamanzadeh, N, A, H. (2010). *Journal Of Economics Research*, Volume 10, Issue 38 - Serial Number 3, Pages 205-233[In Persian]

- Moradi, M., Salmanpour., A. (2018). The effect of good governance on income distribution in a selected group of Organization of Islamic Countries (OIC) . *Biquarterly Journal Of Sociology Of Social Institutions*, Volume 4, Issue 10 - Serial Number 10 . Pages 33-59[In Persian]
- Mo'meni. F., Samadian , F. (2013). The Effect of Institutional Quality on the Mechanisms of Turning Oil Blessing into a Curse (A Case-Study on Iran), Volume 13, Issue 50 - Serial Number 3 *Journal Of Economics Research*, Pages 17-62[In Persian]
- Mousavi, J, Y., Khodadad, K, F., Moosapour, A, A. (2015). Evaluation of the Factors Affecting Income Inequality, Volume 19, Issue 61 - Serial Number 61, *Iranian Journal Of Economic Research*, Pages 117-147[In Persian]
- Naseri, A, R.,Faraji, D, S., Poursalimi, H, R.(2018). Control of natural resource rents efficiency on corruption by good governance indexes. *Quarterly Energy Economics Review*, 13 (55) :107-132[In Persian]
- Taherpoor, J., Rajabi, F., Mirzaei , H ., Soheili, H. (2021). The Effects of Coronavirus Pandemic on the Iranian Labor Market. *Journal Of Economics Research*, Volume 21, Issue 81 - Serial Number 2. Pages 155-196[In Persian]